

Vår indre Psykopat

av Anne Nielsen

Et forsøk på et svar til en artikkel i Dagbladet som påstår at selvutvikling fremmer narcissisme og i verste fall psykopati.

Takker for Ninas interessante og tankevekkende innlegg om vår indre psykopat.

Så selv Simpsons-episoden du nevner hvor Bart blir selvutviklingsguru og lo godt, for ikke å si rått. Den peker på noen ubehagelige blinde flekker i selvutviklingsmiljøet og ellers i samfunnet som ikke bare er morsomt, men i tiltakende grad egnet til bekymring. Du spør om ikke selvutvikling kan føre til psykopati. Selv om jeg ikke tror det er slik, så synes jeg du peker på noen sammenhenger og utfordringer som kaller på svar og videre debatt.

Som psykosynteseterapeut, mor, pedagog og foredragsholder blir jeg ofte konfrontert med disse problemene du skisserer, og i likhet med andre blitt klar over at dette ikke er et så enkelt og greit terreng som man kan få inntrykk av når man leser diverse "bli lykkelig og selvrealisert i en fei" bøker. Hva er sunt og hva er problematisk med de metodene og de holdningene som er rådende i både pedagogiske og terapeutiske miljøer i dag?

Jeg tror du aner en fallgruve, som vi som kultur ikke bare er på vei ned i, men allerede vasser rundt i til langt oppover knærne. Noen går så langt at de kaller den en kulturell sykdom. Diagnosen har allerede fått sitt eget navn: "Boomeritis" som etterkrigsgenerasjonen "the boomers" har fått den tvilsomme ære å gi navn til. For å sitere Ken Wilber som har viet en hel bok til fenomenet er Boomeritis definert som den psykiske og kulturelle "sykdommen" som oppstår når man blander høy grad av pluralisme med narsissisme (high pluralism with low narcissism").

Det vil si, at om et menneske har et relativistisk, pluralistisk livssyn (alle synspunkter og verdier er like relevante), men samtidig har et umodent, eller dypt såret, egosentrisk følelsesliv kan resultatene bli ganske rotete for ikke si farlige. Og det er kanskje dette du er på sporet av Nina!

I følge Wilber og den terapeutiske tradisjonen jeg selv tilhører, er det lett å blande sammen nivåer i menneskelig utvikling og bevissthet og dermed komme i skade for å forveksle og applaudere regresjon med den barnlige spontanitet, enkelhet og ikke minst glade humor som preger ekte spirituell og psykologisk modenhet. Dalai Lama og Arne Næss tjener som eksempler her. Det er forskjell på pre-egoisk total-identifikasjon med egne følelser og naive tro på at det er sunt å leve ut alt, selv på andres bekostning med trans-egoisk integrering av følelsene med evnen til å tenke på seg selv og alles beste.

Dette betyr ikke at all regresjon er forkastelig. Terapi er jo et forsøk på å legge til rette for kontrollert regresjon i transformasjonens tjeneste.

Eksempel på dette: Som terapeut vet jeg og har erfart i praksis, at for å ta igjen tapt utvikling er det vanligvis nødvendig med en snartur tilbake til tidligere utviklingstrinn for å integrere det tapte. For eksempel kan et sterkt aggressjonshemmet menneske ha nytte av å skrike og hyle litt eller utagere noe av det sinnet som har samlet seg opp på innsida etter år med for mye god og kanskje autoritær oppdragelse. Dermed har folk med disse erfaringene kommet i skade for å tro at det alltid er sunt med utagering av sinne til enhver tid og at all autoritet er problematisk. Hvilket de fleste pedagoger som arbeider med barn med aferdsproblemer vet ikke stemmer. Jo oftere du er sint, jo lettere blir du sint er fagfolks konklusjon i dag. Med denne ideen som rettesnor har vi derfor kommet i skade for å produsere en generasjon av Curlingbarn. Det vil si lettantennelige, egosentriske barn som tror de kan få (og faktisk) får det som de vil om de bare hyler høyt nok. Se på Nanny 911 og se dem i aksjon om du ikke har noen hjemme selv!

Så regresjon i vekstens og transformasjonens tjeneste er bra. Å idyllisere barnlige raserianfall og egoistisk atferd som springer ut av barnets naturlige, men begrensede horisont, til noe sunt som vi bør få mer av er misforstått. Denne misforståelsen herjer vestlig barneoppdragelse og også selvutviklingsmetoder av det lettvinte slaget som en pest for tiden, noe som blir fanget opp av Nanny 911 som tydelig viser hvordan en misforstått antiautoritær (les svak)og ettergivende barneoppdragelse gjør både barn og foreldre dypt frustrerte og ulykkelige.

Hvorfor blir det så galt?

Camilla Paglia skriver i sin bok "Sexual personae" at etter Rousseau kommer De Sade. Når det "naturlige ville" i oss skal leves ut uten noen form for styring truer kaos og grusomhet rundt neste hjørne, hevder hun. Og har fått mye pepper for det i akademiske kretser, men ikke av folk som lever tett på familier og barn i krise. Vi ser hvordan voksnes abdikasjon av styring og kontroll underminerer ungenes mulighet til å utvikle den selvdisiplin og indre styrke som skal til for å klare seg i en kompleks kultur og utvikle sitt fulle potensial. Mange av dagens barn blir verken tamme eller stuerene nok til å være i hus med og nei da, det er ikke en gang sjarmerende!

For det er nettopp styringen vi er så livredde for. Et viktig kjennetegn ved narsissister er at de ikke kan ta ledelse eller underordne seg høyere prinsipper eller idealer. De vil hevde at all styring er negativ, alle hierarkier er onde og " Ingen forteller meg hva jeg skal gjøre!" Når det lille egoet blir opphøyd til den eneste gyldige dommer over egen atferd er veien kort til bommeritis og "jei stemmer søl". Regresjon opphøyet til sunnhet.

Denne verdigmessige og moralske tvetydigheten opplevde jeg senest som et hjertesukk fra en SFO-ansatt, som hadde som oppgave å slå ned på banning, stygg ordbruk og kalling blant barna. De samme barna som 5 minutter før danset til hiphop-låter på full guffe, hvor sangeren hadde et ordforråd som en middels

treåring. Teksten bestod stort sett av fuck you ispedd litt andre banneord fremført av folk som ser voksne ut for barna. Er det noe rart de er forvirret.

I følge Ken Wilber er det spesielt de kulturene som har en høy grad av tillatende pluralisme som ikke makter å skille skitt og kanel som er utsatt for å havne i denne grøfta. Vi har ikke gjennomskuet at relativisme er en isme som alle andre ismer og ikke en allmenngyldig sannhet som dekker alt. At alt er relativt og alle standpunkter like gyldige er en påstand som er selvmotsigende. Hvorfor skulle den ikke gjelde også for det relative?

Jeg tror vi er klar for å løfte blikket en smule og erkjenne at en kultur som ikke kan bekjenne seg til noen overordnede verdier og form for felles moral kan få store problemer. De seneste ukenes debatt om Nazistenes eventuelle gode sider havner også i denne fella. Alt er greit liksom.

Et terapeutisk eller pedagogisk system som har dette for øye og ikke selv lider under for mye Boomeritis kan faktisk hjelpe folk til å gjennomskue disse kulturelle blinde flekkene, tenke selv og klare å skille sunn selvhevdelse fra egoistisk utagering og bruk av andre for å tilfredsstille egne behov. Det var i grunn det som var målet med hele (selv)utviklingsprosjektet!